

Opetus- ja kulttuuriministeriölle

Arenen lausunto ammattikorkeakoulujen ja yliopistojen toiminnasta perittävistä maksuista annettujen valtioneuvoston asetusten muuttamisesta

VN/31464/2024

Lausuntonne yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen avoimen korkeakouluopetuksen enimmäismaksun korottamisesta 45 euroon opintopisteeltä (nykyisin 15 euroa/opintopiste). Jatkossakin korkeakoulu voi päättää myös tätä matalammasta hinnoittelusta tai täysin maksuttomasta tarjonnasta.

Arene pitää joltain osin kannatettavana ehdotettua muutosta, jonka myötä enimmäismaksua avoimen korkeakouluopetuksen hinnoittelussa nostettaisiin 45 euroon opintopisteeltä. Nykyisin voimassa oleva hinta 15 euroa opintopisteeltä on jäänyt jälkeen yleisestä kustannustason kehityksestä. Näin ollen ammattikorkeakoulut näkevät noston perusteltuna. Enimmäishinnan kolminkertaistaminen yhdellä kertaa on kuitenkin merkittävä muutos, jonka vaikutuksia koulutuksen kohdentumiseen, hinnoitteluun, tarjontaan ja koulutuksen käyttäjämääriin on vaikea ennustaa. Siksi enimmäismaksun korotus voisi olla esitettyä 45 euroa pienempi. Ammattikorkeakoulut tarvitsevat valtion rahoituksen heikentyessä mahdollisuuksia laventaa rahoituspohjaansa, mutta nyt hinnan korotuksen varjolla tehty koulutusleikkaus perusrahoitukseen vain heikentää tilannetta. Samoin jatkuvan oppimisen edellytysten muu heikentäminen ja strategisuuden puute kehittämistyössä vesittää uudistukseksi tarkoitettua muutosta. Kokonaisuutena uudistus voi siis olla koulutuspoliittisesti huomattavasti paljon merkityksellisempi kuin nyt saattaisi näyttää.

Merkittävin huoli avoimen korkeakouluopetuksen hinnan nostossa koskee opintojen saavutettavuutta ja koulutuksellista tasa-arvoa. Avoimen korkeakoulutuksen maksujen nostaminen erityisesti tutkintokoulutukseen johtavissa väylä- ja polkuopinnoissa tulee rajaamaan entistä rajummin koulutuksiin osallistuvat henkilöt heihin, joilla on taloudelliset edellytykset maksaa opinnoista. Jos enimmäishinta siirretään kokonaisuudessaan vuoden mittaisiin polkuopintoihin, tulevat opinnot maksamaan opiskelijalle 2 700 euroa. Opiskelijamaksujen korotus tullee vähentämään potentiaalista asiakaskuntaa ja muuttamaan asiakasprofiilia. Tämän suuruiset maksut muodostavat jo monelle esteen koulutukseen hakeutumiselle. Erityisen suuri huoli on ammatillista väylää tulevien opiskelijoiden kohdalla, joilla monella on opintolainaa jo toisen asteen opinnoista. Tämä ryhmä on koulutustasomme noston näkökulmasta kriittisen tärkeä. Koulutustasomme ei nouse, ellemmme saa rajusti lisättyä toisen asteen ammatillisesta koulutuksesta korkea-asteelle siirtyvien osuutta.

Avoimen enimmäismaksun on arvoitu tuovan myös uudenlaisia ja eritasoisia kursseja korkeakoulujen avoimeen tarjontaan. On kuitenkin epätodennäköistä, että maksujen korotus tulisi merkittäväällä tavalla tuomaan uutta tarjontaa avoimen korkeakoulutuksen piiriin, vaikka korkeakoulu voisi jatkossa myydä erilaisissa hintakoreissa olevia kursseja. Koska korkeakoulujen avoimen korkeakouluopintojen perusteella tuleva rahoitus määräytyy myös jatkossa suoritettujen opintopisteiden määrän mukaan, ei enimmäishinnan korottaminen merkittävästi vaikuta siihen, millaista sisältöä korkeakoulu avoimessa

tarjoaa. Rahoitusmallin näkökulmasta korkeakoululle on merkityksellisintä tuottaa mahdollisimman paljon opintopisteitä, jolloin korkeakoulujen perusopintoihin nojaavat kurssit sekä suuret isoille massoille kohdennetut kurssit ovat parhaita tuotteita taloudellisesti.

Arene näkee erityisen ongelmallisena enimmäismaksun korotuksen varjolla tehdyistä korkeakoulujen perusrahoituksen leikkauksista, jotka hallitusohjelman mukaan tulevat asteittain kasvavasti leikkaamaan perusrahoitusta siten, että vuonna 2028 perusrahoituksen taso tulee olemaan 15 miljoonaa nykyistä pienempi. Ammattikorkeakoulut eivät usko, että nyt esitetyllä enimmäishinnan korotuksella kyetään paikkaamaan hallituksen tekemiä leikkauksia, elleivät korkeakoulut nosta erityisesti isoille massoille kohdennettujen kurssikokonaisuuksien, kuten juuri väylä- ja polkuopintojen, hintoja merkittävästi. Kyse on siis puhtaasta koulutusleikkauksesta, joka tulee heikentämään korkeakoulujen taloudellista tilannetta entisestään yhdessä muiden leikkausten ja kasvavien tulostavoitteiden kanssa.

Muu palautteenne ehdotuksista? Mitä muita kehittämistarpeita näette liittyvän avoimen korkeakoulutuksen tarjontaan ja maksullisuuteen?

Arene pitää tärkeänä, että kansallinen koulutuspolitiikka veisi kohti samoja tavoitteita ja toimet eri koulutusasteita koskevassa ohjauksessa ja sääntelyssä olisivat samansuuntaisia. Korkeakoulujen lausunnolla oleva rahoitusmalli vuosille 2025–2028 sekä käsittelyssä oleva avoimen maksun korottaminen ohjaa korkeakouluja vähentämään jatkuvan oppimisen tarjontaa ja painottamaan koulutustehtävässään tutkintokoulutuksen volyymin kasvua.

Avoimen korkeakoulutuksen osalta olisi tullut käydä syvällisempi keskustelu siitä, mitä avoimella korkeakoulutuksella pyrimme jatkossa tavoittelemaan. Miten sen avulla edistämme jatkuvan oppimisen tavoitteita, miten se suhteutuu tulossa oleviin pienten osaamiskokonaisuuksien tarjontaan ja muuhun täydennyskoulutukseen sekä millaisia vaikutuksia on kasvavalla verkko-opetustarjonnalla?

Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto Arene ry

Riitta Konkola

puheenjohtaja

Ida Mielityinen

toiminnanjohtaja